

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

נא

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2023

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת בא

- ב..... עשה ה' לי - הוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים.....
- ג..... וידעתם כי אני ה' - תכלית יציאת מצרים להשריש האמונה שאין טבע בעולם כלל.....
- ו..... אל תאכלו ממנו נא - לקדש ענייני עוה"ז, ולא להיות כ'בהמה'.....
- ח..... הרוצה בתשובה - להשתוקק ולרצות להיטיב דרכיו.....
- ט..... לא יחרץ לשונו - שמירת הלשון מלצער ולפגוע ביהודי.....
- יב..... הוא ושכנו - להיות באגודה אחת.....
- יד..... ולטוטפות בין עינך - כמה רמזים לעבודת האדם הרמזים בתפילין.....

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

shwrtz@bezeqint.net

פרשת בא

עשה ה' לי - הוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים

בפרשתן (י א-ב), 'בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שיתי אותותי אלה בקרב, ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי במ וידעתם כי אני ה', וכבר עמדו המפרשים לבאר אומרו אשר התעללתי במצרים שהוא לשון שחוק, וכפירוש רש"י 'שחקתי', מהו ה'שחוק' ששחק הקב"ה על מצרים. ומבאר הרמב"ן וז"ל, ומעם התעללתי, כי אני מצחק בו, שאני מכביד את לבו ועושה הנקמות בו, כמעם 'יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו' (תהלים ב ד), עכ"ל. וביאור הדברים, כי פרעה הרשע היה בטוח בעצמו ובתקיפות כוחותיו, הנה אני ה'שולט' והמחליט... אני ה'בעל הבית'... על אף שהקב"ה היכה אותי כבר שבע מכות גדולות

ונאמנות - עדיין אני הוא שמחליט אם אשלח את בני ישראל מארצי אם לאו, ואני הוא שמכביד את לבו... אכן לאמיתו של דבר אין לך שחוק גדול מזה... שבן השי"ת הוא הוא שהכביד את לבו ואת לב עבדיו בכדי לעשות נקמות בו, וכל זמן שרצה הקב"ה שבני ישראל עדיין יהיו במצרים - אזי הכביד את לב פרעה, ובהגיע העת והזמן לגאולה ב'ליל שימורים' הפך ה' את לבו להוציאם מיד (ולא היה יכול להחליט שממשיך לשעבד אותם אף אם היה רוצה...) נמצא שפרעה לא היה אלא ב'כלי משחק' ביד הקב"ה, אשר רצה להראות את ידו החזקה ולהרבות אותותיו ומופתיו, למען נדע כי אני ה' בקרב הארץ, ולמען נבין ונשכיל שאין ביד האדם לעשות כלום, בין לטובה ובין לרעה, אלא השי"ת הוא שעושה ועושה ויעשה לכל המעשים.

א. בפרשתן (יא א), 'ויאמר ה' אל משה עוד נגע אחד אביא על פרעה ועל מצרים' וגו', וביאר הרה"ק רבי שמעון שלום מאמשינוב זי"ע, כי 'פרעה' מורה על טומאת עבודה זרה, וכנודע שפרעה עשה עצמו לאלוה (כמובא ברש"י לעיל ז טו) עד שאמר 'לי יאורי ואני עשיתני' (יחזקאל כט ג), ואילו 'מצרים' מרמז על טומאת עריות, וכדכתיב (בראשית מב ט) 'ערות הארץ', וזהו שאמר הכתוב, עוד נגע אחד אביא לשבור את הקליפה של ע"ז ושל עריות, ועיקר המטרה היתה לטהר ולזכך את בני ישראל מאותם חטאים וטומאות, וכדאיתא בזוה"ק (ח"ב לו) בביאור מה שנאמר (ישעיה יט) 'ונגף ה' את מצרים נגוף ורפוא' - נגוף למצרים ורפוא לישראל, וכלומר, שכל 'מכה' נועדה להכות את מצרים כפשוטו ובכלל זה גם להכות את טומאת מצרים ושורשם העליון, ובאותו מידה לרפאות את ישראל, לטהרם ולהכשירם להיות עם סגולה.

והעירני חכם וצדיק אחד הארה נפלאה, כי בשלמא 'על מצרים' - טומאת עריות - אכן צריך להביא נגע אחד בכדי לרפא ולטהר את ישראל, לתת להם כח להתנתק מכוחות הרע ולהתגבר עליהם, והרבה 'רפואה' נדרשת לכך, אבל זאת לא נבין, מדוע הוצרכו לתת להם כחל הטהר מאותה קליפה של ע"ז ולעשות עצמו לאלוה, וכי יש מי שיש לו נסיון לומר לי יאורי ואני עשיתני... והרי אם יבוא אחד ויאמר אני בראתי את העולם או עכ"פ את היאור, תיכף ומיד יכניסו אותו 'אחר כבוד' לבית חולים המיועד לחולי הנפש...

אכן הטו אוןן ושימו לב - גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, מה שפירש רש"י בדברי פרעה 'לי יאורי ואני עשיתני' בזה"ל, לי יאורי - איני צריך לעליונים כי יש לי יאורי מספיק כל צרכי (שכידוע הנילוס היה עולה ומשקה את ארץ מצרים, ומשם היתה מצויה פרנסתם), ואני עשיתני - בגבורתי ובחכמתי הגדלתי וממשלתי, עכ"ל, וכן איתא להדיא במדרש (אותיות דר"ע על פסוק זה) 'מלמד שכך אמר להם (למשה ולאהרן) אתם אומרים לי שהקב"ה הוא מוריד טל ומטר, אינני נזקק לו, הא כבר יש לי נילוס נהר', והיינו שעומק העניין שפרעה הרשע עשה עצמו לאלוה אין הכוונה (כפי שאנו מורגלים מה'חידערי') שהוא טען שהוא ברא את הנילוס ואת העולם - שהרי אין לך טפשות גדולה מזו, אלא שאותו כופר אמר אני עצמי אלוה ואיני צריך לעליונים... אני מסודר עם היאור ואין לי צורך בסייעתא דשמיא... ואכן מטומאה זו צריך כל חד באשר הוא - עד היום הזה, ישועה גדולה... כל אחד וה'יאור' שלו, יש המרגיש שיש לו 'יאור' של פרנסה קבועה, אחר בטוח ב'יאור' של חכמתו וכשרונותיו, וברור לו - שבגבורתי ובחכמתי הגדלתי גדולתי וממשלתי

בני ישראל אפילו הרחוקים ביותר אף הם ישבילו לזכור 'כי אני ה', הוא ארון הבל"ג והוא מנהיג את בל"ג.

וידעתם כי אני ה' - תכלית יציאת מצרים להשריש האמונה שאין טבע בעולם כלל

בפרשתן (י ד-ה), 'הנני מביא מחר ארבה בגבולך, וכסה את עין הארץ ולא יוכל לראות את הארץ ואכל את יתר הפליטה הנשארת לכם מן הברד, ואכל

ולתכלית זו היה כל 'עשרת המכות', וכמו שהביא הרה"ק ה'דגל מחנה אפרים' זי"ע (וארא ד"ה וגם) מה שהקשה זקנו מרנא הבעש"ט הק' זי"ע כי לכאורה תמוה מאוד שישדרד הקב"ה מערכות הטבע ביד חזקה ובזרוע נטויה עבור המצריים שידעו כי אני ה', ומבאר ה'דגל מחנה אפרים' וז"ל, 'שבאמת קאי על ישראל, אותם שהם בבחי' מצרים, שעושים מעשה מצרים' (עיי"ש שמאריך בזה), והיינו שרצה הקב"ה שכל

- כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה... פלוני סומך על ה'יאור' של 'קשרים' שיש לו עם עסקנים ומקורבים ונגידים ושועי עם, שהם יעמדו לימינו בשעת הדחק, וכל כיוצא בזה... ועבודה קשה נדרשת מכל אחד להכות את היאור, ולהשריש היטב בליבו ובנפשו אני צריך לעליונים כי אין לי יאור...

ב. בפרשתן (יב לד-לט), 'וישא העם את בצקו טרם יחמץ... ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה, וגם צדה לא עשו להם', וקצת צ"ב שב'ליל הסדר' אנו פותחים ואומרים 'הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים', משמע שהמצות שאנו אוכלים בליל הסדר הן זכר למצות שאכלו בני ישראל בארץ מצרים ולא ממה שאכלו אחר צאתם ממצרים, ואמרו בדרך צחות, כי בכל שנות גלותם תחת שעבוד מצרים היו אוכלים 'מצות', כי כן דרך האדונים להאכיל את עבדיהם (עיי' 'אורחות חיים' להרא"ש בפירושו להגש"פ ד"ה ויאפו, בשם האבן עזרא), והייתה נפשם של בני ישראל קצה בלחם ה'יבש' הלז, והיו מייחלים ומצפים 'מתי תבוא עת פקידה' כשנצא לחרות ונוכל לאכול 'פרישע פינע בילקעס' (חלות ריחניים וטריים), ואכן, בערב הפסח היו שמחים - הנה למחרת היום באור הבוקר נצא ממצרים ואז ננצל גם מ'גזירה' זו של אכילת מצה, ותתענג נפשנו מחלות משוחות בשמן ומשאר מיני מעדנים, לזה גלגל הקב"ה, הנה, ממצרים יצאתם ובילקעס לא קבלתם... ללמדנו אורחות חיים ונתיבות יושר, כשהראה להם שמה שהוכרחו לאכול מצות יבשות ולא בילקעס, לא היה כי 'עבדים היינו לפרעה במצרים' וכך עלה ברצונו של פרעה, אלא מידי ה' הייתה זאת להם וכך עלה ברצון הבורא, וראיה - שאף בצאתם המשיכו לאכול כהנה וכהנה.

ומכאן, ילמד האדם, להיות שמח בחלקו, ולא לחשוב בכל עת הלוואי הייתי בזו השעה במקום פלוני, במצב פלוני, בחבורה פלונית, במשפחה פלונית וכו' וכו'... אילו הייתי שם היה כל מצבי ומעמדי מתוקן ומקובל טוב ויפה יותר כי לא יועילו לו כל טצדקי שבעולם, ו'מה שהיה הוא שיהיה' - כמה שנאמר ונגזר עליו משמים ממעל, ובאותו מקום החדש לא ישתנה מצבו מאומה, כי שם יביא עליו הבורא אותם המפריעים לו... ואם הכל מיד ה', מה לו כי ילון, ומה לו להפוך את כל העולם - לשנות מצבו ומעמדו, יפנה אל ה'בוס' (בעה"ב) שהוא המחליט והקובע מה יהיה מצבו ומעמדו של כל איש בכל רגע ורגע מימי חייו, אולי יחוס אולי ירחם.

ואין הדברים אמורים רק לעניין ה'מזונות' והפרנסה, אלא כל סדר יציאת מצרים נועדה להחדיר את האמונה שהכל בידי שמים, ואין שום דבר המתנהל ביד הטבע, וכמו כן שאין שום כח ויכולת ביד בן אנוש להיטיב או להרע, אלא הקב"ה הוא מושל בכל, הוא שעשה ועושה ויעשה לכל המעשים.

ג. על פי זה יש שנתנו טעם לשבח מדוע הננו מניחים את התפילין על יד שמאל דייקא, וכמו שדרשו חז"ל (מנחות לז): את הפסוק שנאמר בפרשתן (יג יד) 'והיה לאות על ידכה' (שלא נאמר 'ידך', כשאר מקומות, אלא 'ידכה') שהוא מלשון יד כהה שאין בה כח והיא יד שמאל, כי הנה כל מהות מצוות תפילין היא 'זכר ליציאת מצרים', שהיא היתה רק ע"י הקב"ה בעצמו באותות ובמופתים, 'ימינך ה' נאדרי בכח, ימינך ה' תרעץ אויב' (להלן טו ו), ובני ישראל היו בבחי' יד כהה שאינה עושה כלום, ולזה אמרה תורה 'והיה לאות על ירך ולזכרון בין עיניך' - כדי שנסריש בקרבנו אמונה זו לדורות עולם, שאין האדם עושה בעצמו מאומה אלא כל כולו 'יד כהה'... והכל בידי שמים.

כבר אמרו למי שהיה מדקדק וחושש שמא אין התפילין של ראש מונחים במקומם הנכון 'בין עיניך' ממש, והיה מסדרם ומזיזם לכאן ולשם, ולאחמ"כ היה שואל את ארבעת שכיניו האם התפילין מכוונים בדיוק ממש - אכן כיוונת היטב את התפילין לראש, עתה תכוון את ה'ראש' לתפילין... שהרי כל מהותם הוא שיש בהם יחודו ואחדותו

זכסה את עין הארץ ולא יוכל לראות את הארץ שתתכסה 'הארץ' ממך, ושוב לא יביטו על הארץ - לאמר ח"ו שעולם כמנהגו נוהג עפ"י דרך הטבע, אלא יאמינו שהכל בהנהגה ניסית מאת ה'.

והנה נאמר (קהלת א ג) 'מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש' ובמדרש (קה"ר א ג) אמרו 'תחת השמש אין לו יתרון, אבל למעלה מן השמש יש לו'. ולענייננו יבואר, כי המאמין שכל ההנהגה בעולם אינה כי אם תחת השמש - בדרך הטבע, אין לו יתרון ותקווה, כי הטבע מוגבל לפי חוקיו, ופעמים שייגמר לאדם מאכלו אשר יאכל ומניין לו עוד. אך המאמין בלמעלה מן השמש - שהקב"ה מנהיג את העולם בהשגחה פרטית, לזה 'יש יתרון', כי יזמין לו הבורא פרנסתו אף למעלה מן הטבע, וכן בשאר ענייני עולם. וזהו אומרו ואכל את 'יתר' הפליטה להורות שאין לכם יתרון, 'ען הנכם מאמינים שהכל בדרך הטבע וסבורים כי 'העץ הצומח לכם מן השדה' באופן טבעי - שהשדה מגדלת עצים, ואינכם מאמינים שאף העץ גופא צומח מן השמים - בגזירת שמים ולא בטבע כלל.

מעין הדברים כתב גם בספר 'תשואות חן' להרה"ק רבי גדליה מליניץ זי"ע (פרשת וארא ד"ה והפליתי) שפרעה מלך מצרים היה מכחיש את ענין ההשגחה פרטית, וז"ל. גלות מצרים היתה מה שהאמינו במקרינות, שפרעה היה המושל, והיה מכחיש שהעולם מתנהג על פי השגחתו יתברך - הכל במשפט וצדק, והיה אומר שהעולם (ח"ו) כמנהגו נוהג על פי דרך הטבע, ולהיות שישיראל היו נתונים אז תחת ממשלתו כמעט שנשקעו בזה וכו'.

ובאמת עדיין לא נטהרנו מכתם זה ככל הצורך, ועדיין מרקד בינינו היצר הרע, שמכנים הרהורים אלו

את כל העץ הצומח לכם מן השדה'. הקשה הרה"ק רבי שאול ידידיה ממאדו"ץ זי"ע (ישא ברכה, ד"ה הנני) א. מדוע נאמר בגבולך במכת ארבה, שלא נזכר כן בשאר המכות, וכן נכפל בהמשך הענין (פסוק יד) 'וינח בכל גבול מצרים'. ב. מדוע כפל לומר 'זכסה את עין הארץ ולא יוכל לראות את הארץ'. ג. מהו 'ואכל את כל העץ הצומח לכם מן השדה', וכי יש עץ בעולם שאין גידולו וצמיחתו מן השדה.

ומבאר, כי פרעה לא האמין שכל המתרחש בעולם בהשגחה פרטית מאת ה' הוא, ובטיפשותו סבר שהעולם מתנהג עפ"י חוקי הטבע, בלא השגחת ה' עפ"ל. והנה ארץ מרמו לדרך הטבע, ואילו שמים מורים על היציאה מן העולם למעלה מדרך הטבע. וכן נאמר באברהם (בראשית טו ה) 'ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה', וברש"י, אמר לו הקב"ה 'צא מאצטננינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן' - עתה, הבט נא השמימה, וראה את ההשגחה העליונה שמעל לדרך הטבע, ואל תביט על הארץ - הרומזת על ההנהגה הטבעית, כי בדרך הטבע אינך מעמיד תולדות, אבל למעלה מדרך הטבע תעמיד תולדות ככוכבי השמים לרוב'.¹

עפ"ז יבוארו הפסוקים, דמכת הארבה באה לבטל מחשבות כפירה, שהעולם מתנהל מעצמו עפ"י טבעו של עולם, שלא בהשגחה פרטית על כל צעד ושעל, ורצה הבורא שיכירו וידעו כל באי עולם שאין כל 'טבע' עומד בפני ה'. לזה אמר הנני מביא מחר ארבה 'בגבולך', כי לטבע יש 'גבול', אבל הנהגת ה' שלא בדרך הטבע היא - אין לה כל גבול וחוק. והקב"ה משדד המערכות כרצונו, לזה בא הארבה בגבולך - לבטל את המחשבה שיש 'גבול' והנהגה טבעית בלבד,

ית"ש בעולם, ושנזכור ניסים ונפלאות שעשה עמנו בהוציאנו ממצרים, והכנס לראשך ולליבך את הדברים האלה... ואין די שיהיו מונחים על הראש אלא בתוך הראש...

ד. מובא ב'מעשה איש' (ח"ב עמ' קנט) מעשה בחולה רח"ל, שהרופאים קבעו שנתרו לו לחיות ארבעה ימים בלבד... פנה החולה אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע, בשאלת 'אנה אני בא', כשהוא חוזר על דברי הרופאים הנ"ל, שמע החזו"א, ואמר לו, אשאל אותך מה ברא הקב"ה ביום הראשון והלה השיב, ומה ברא ביום השני... כך שאלו על ארבעה ימי בראשית הראשונים ועל כולם השיבו החולה, הפטיר החזו"א, אם יש בידי 'בעל היכולת' - הקב"ה, לברוא כל כך הרבה דברים בארבעה ימים, יכול גם לברוא לך רפואה בארבעה ימים. ואכן, בתוך אותם ימים התפרסם שהמציאו את תרופת הפנצילין, קרובי משפחתו של החולה שלחו לו מאנגליה את התרופה ובחסדי ה' הבריא וחזר לחיות חיים טובים.

בלבנו להאמין על דרך העברה במקריות". ובכדי לצאת ממבוכה זאת אנו מחויבים להזכיר את 'יציאת מצרים' בכל יום, ולהאמין באמונה שלימה שהכל מאתו יתברך ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה וכו', ומה מצעדי גבר

כוננו, כל פסיעה ופסיעה בכונה מכוונת לנסתרות שלה' אלוקינו". ...וע"פ דבריו ז"ל ביארתי דברי רז"ל (שבת לא.) 'אמונת זה סדר זרעים' - כי האמונה הוא סוד הזריעה להיות צומחת על ידה כל המידות טובות לאדם,

ה. ומביא בשם הרב המוכיח ז"ל אשר שיחתו צריכין לימוד, לומר על דרך הלצה, בפסוק (שמואל א' כ כו) 'מקרה הוא בלתי טהור הוא', פירוש שכאשר מאמין ח"ו במקריות סימן הוא שודאי בלתי טהור הוא... וכבר המליצו קמאי שמקרה הוא אותיות רק - מה'.

ו. וכך כתב הרה"ק היסוד העבודה ז"ע (ח"ד פ"ג, וכן הוא בשם משמואל הגש"פ ד"ה ואפילו כולנו חכמים) שכמו שלכל מצווה מתרי"ג המצוות יש סגולה מיוחדת, וכגון מצוות ציצית - ולא תתורו אחרי לבבכם, כך סגולת מצוות סיפור יציאת מצרים והלימוד בה להביא את האדם לחיזוק באמונתו. כי על ידי שיתעמק בניסי הקב"ה ושהוא בעל היכולת כולם לשדד כל מערכות הטבע, הרי אמונתו ובטחונו מתגברים בקרבו ולא תאבל נפשו בכל אשר יארעהו, ובכל עת לא יסמוך אלא על הבורא יתב"ש לבדו.

ז. כי אכן, אין די בזכירת יציאת מצרים אחת בשנה - בחג הפסח, אלא נצטוונו 'למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך' (דברים טז ג), ובטעם הדבר, כי כן הוא בכל ענייני רפואה, יש רפואות שמספיק לקחתם אחת לתקופה ארוכה, ויש שנצרך לו מידי יום ביומו, כי ה'חיזוק' לגוף האדם ב'ווייטאמין' (ויטמין) וכדו' די בפעם אחת לכמה ימים - כל חד וחד לפי עניינו, לאידך, ה'לחם' נצרך לאדם מדי יום ביומו, ולעניינו, מועדי השנה הם כדוגמת 'ווייטאמינים' שהשפעתם מיום המועד אל כל השנה, מיום הקדוש שואב האדם טהרה לנפשו לכל השנה, וכן ימי חג הסוכות או חג הפסח השפעתם נמשכת עד אחרית שנה, אך מצוות 'זכירת יציאת מצרים' על האדם לקיים בתמידיות, כי ה'אמונה' היא לחם חוקו של כל יהודי באשר הוא, ומבלעדיה חייו אינם חיים. ויעמיק בניסי יציאת מצרים ובנפלאות ה' - לא באמירה ובהבנה מקופיאה, אלא ילמדם ב'שנים מקרא ואחד תרגום' - לתרגם את הדברים ללבו, שלבו יתמלא באמונה טהורה וזכה בריבון העולמים.

הא למה הדבר דומה לאדם שחש בגרונו, ונתן לו הרופא 'כדור' חמוץ וחרף למצוץ, שהוא יעזור לו להעביר את כאביו, אולם הלה בלע את הכדור מבלי למצוץ - פשיטא שלא הועיל לו מאומה, והכי נמי צריך 'למצוץ' את סיפור ה'מכות' האותות והמופתים, וכל המאריך להתבונן בסיפור יציאת מצרים הרי זה משובח. ועל כך נאמר (חבקוק ב ד) 'וצדיק באמונתו יחיה', שלא כתיב 'באמונתו יאכל', כי במידי ד'אכילה' מספיק לאדם שיאכל כמה פעמים משך היום, אבל ב'אוויר לנשימה' אוי לו לאדם שיפסיק נשימתו אף לכמה רגעים כי מיד ישיב נשמתו ליוצרו, ומטעם זה השוו את ה'אמונה' לחיי האדם כלומר לעצם החיים ונשימת האויר שאדם נצרך לכך בכל עת ובכל רגע, ואוי לו למי שמאבד מסברו בבוראו אפילו לרגע אחד.

וכבר התבטא בקדשו הגה"ק ה'חזון איש' ז"ע שכמו החפץ לשמור על חום כוס הקאווע, הרי עליו להעמידו על האש (אף כי יעמידנו על אש נמוכה מכל מקום 'אש' הוא), כי אך יסירנו מן האש שוב יתקרר ויצטרך חימום מתחילה, כך בענייני האמונה על האדם לחזור על הדברים כסדר שוב ושוב, וכך תישאר רתיחת אש האמונה בעצמותיו. ח. ויש לו לאדם 'להשים לבו' לקנות בנפשו את קנין האמונה והבטחון, כי בלא זה אף אם יראה עין בעין את יד ה' ימצא 'תירוצים' לומר כי אך מקרה הוא ולא מיד ה' בא לו, כביאורו של הגרי"ז מבריסק זצוק"ל את האמור בפרשתו כשהזהיר משה על מכת בכורות, 'ויאמר משה כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים (יא ד), וברש"י, אמר משה 'כחצות הלילה' ולא 'בחצות הלילה' - שמא יטעו אצטגניני פרעה ויאמר, משה בדאי הוא. והדברים מבהילים, כי עומדים הם ב'מכת בכורות' שם נאמר (שם ו) 'והיתה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים, אשר כמוהו לא נהיתה וכמוהו לא תוסיף', וראו הכל את יד ה' המכה בהם בכל תשעת המכות שקדמו, ודבר אחד מדברו לא חזר ריקם עד עתה, ואעפ"כ חשש משה רבינו שמא ידקדקו ב'שעה' ויאמרו אין זה מכוחו של מקום חלילה, כי הדבר לא היה מדויק ברגעים כפי מורה השעות שבידם... כי מי שאינו מאמין לא יראה אף את הנגלה לנגד עיניו, בעוד שזה האוחז בפלך האמונה רואה את יד הבורא אף בנסתר מעיניו.

וכבר מבואר בכתבי הקודש (שער הפסוקים פר' וישב ד"ה להיות, ובשאר ספה"ק) שלא סגי ב'דיעה' בעלמא באמונת ה', כי 'פרעה' אותיות 'הערף', כלומר, שמקום אחיזתו הוא בעורף, וכל טומאתו להקים 'חציצה ומחיצה' בין המוח ללב

באר הפרשה - פרשת בא

לא נדע מה נעבוד את ה' עד בואנו שמה, נפלאות מצינו להנה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (חכמת התורה, תקצ"ט) המפרש בהקדם מה שכתב ב'שבט מוסר' (פכ"ה) לבאר הא דכתיב (איוב לה יא) 'מִלְפָּנֵינוּ מִבְּהֵמוֹת אֲרִיץ' [וכפי פשוטו, 'מלפנו' הוא לשון 'לימוד' וכמו 'מאלפנו', וכלומר, שהקב"ה לימד אותנו דעת וחכמה יותר מבהמות ארץ, אך ה'שבט מוסר' מבאר] שיתבונן האדם במעשה בהמה ומוזה ילמד לעשות להיפך, וכגון בהמה שורפת ואוכלת ועל האדם לנהוג להיפך ממנה.

עפ"ז מפרש מה שאמר משה רבינו לפרעה, וז"ל, דאם ידענו לעבוד לו יתברך טרם בואנו שמה - לא היה נצרך ליקח גם הבהמות, כיון דכבר יש לנו ידיעה בלאו הכי מה לעשות, אך ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה', וא"כ אין להם ידיעה רק זה נודע להם דהאדם צריך להיות מופרש שלא יעשה מעשה בהמה, כי מה יתרון לז"א אם יהיה כבהמה, ולכך נצרך שיהיו אצלם הבהמות כדי שידעו מה לעשות להיפך. וזהו

ומתקיימין אצלו, כי לולא האמונה כל המדות טובות שבאדם אפי' מצד טבעו נכמשיין ולא יעמדו ימים רבים.

והן הן דבריו הנודעים של ה'רמב"ן' (בסוף הפרשה) וז"ל. ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ... ואמר בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ - להורות על היכולת, שהוא שליט בכל, אין מעכב בידו... א"כ האותות והמופתים הגדולים עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה כולה... זמן הנסים הגדולים המפורסמים (כיצאית מצרים וקרי"ס בהם שידד הקב"ה מערכות שמים וארץ) אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דבריו ומקרינו שכולם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם'.

אל תאכלו ממנו נא - לקדש ענייני עוה"ז, ולא להיות כ'בהמה' בפרשתן (י נד), 'וגם מקננו ילך עמנו לא תשאר פרסה כי ממנו נקח לעבוד את ה' אלוקינו ואנחנו

(ב'עורף'). שידיעת האמונה הברורה בבורא ובהנהגתו, לא תכנס לתוככי לבו, ולא תתערב האמונה בתמצית דמו. וזוהי 'יצאית מצרים' - שנצא מקליפת 'הערף' זו לחרות עולם, וכל ידיעתנו באמונה תכנס היטב היטב ללבנו להיות כל הנהגתנו על פי אמונת אומן.

ט. שמעתי מאחד מגדולי הדור, ששמע ממי ששמע מהגה"ח רבי מענדיל פוטערפאס זצ"ל, וכך הוה מעשה, באחד מימי שהותו במדינת סיביר מאחורי סוגר ובריח, ניגש אליו אחד מהאסירים היהודים, ו'הזכיר' את עצמו בבקשת 'ברכה' - היות שהיום לעת ערב זמן בריחה הוא לו מהמקום הזה, על כן הוא מבקש ברכתו שיצליח ה' דרכו, ויצילו מכל צרה וצוקה.

ר' מענדל הביט בו כמי שהשתבשה דעתו עליו, ותמה בפניו, וכי איך תעלה על דעתך להימלט מהמקום הזה... והרי כאן דלתיים ובריח, חומות גבוהות ובצורות, 'גדר תיל' (barbed wires) וכל מיני שמירות ע"י שומרים חמושים וכלבים, וכל נסיון להימלט ממקום זה אינו 'ספק' פיקוח נפש, אלא פקוח נפש וודאי, ענה לו היהודי, זה זמן ארוך מאד ששמתי אל לבי וראיתי שבכל יום ויום בשעות הערב ישנם כ-30 רגעים (שניות) שאין שמירה וחייילים מסביב למחנה, כי בשעה זו מחליפים החיילים את משמרתם, ובין משמרת לשניה אין החיילים נצבים על עמדם. וכבר זמן רב שהנני קודח נקבים נקבים בקיר החומה בצורה של עיגול סחור סחור, כל יום מעט מעט, ובלילה הבעל"ט הנני עומד לכלות את כל המלאכה, אז לא יידרש מעמי רק לדחוף מעט באמצע העיגול, וממילא יפתח חלל קטן ומשם אמלט מהמקום הנורא הזה...

ויהי בערב, מיהר ר' מענדל לאותו מקום, לראות היצלח ה' דרכו, ואכן, לעינינו נגלה המחזה הגדול, שבשעה היעודה בועט האיש ב'עיגול' ונפתח בפניו חלל ריק בחומה, והוא יוצא דרכו ל'אוויר העולם' והחל בורח כל עוד נשמתו באפו, לפתע... יצאו והגיחו מן הצד שני כלבים ענקיים שמראיהם נורא ואיום, והתחילו לדלוק אחריו כדי לתפסו, והנה רואה ר' מענדל, איך שהיהודי מוציא מכיסו תוך כדי ריצתו (ככלות כוחותיו) שתי חתיכות בשר שמן, והוא זורקם בחזקה לאחוריו, מה עשו הכלבים, שכחו שיש 'בורח' סורר לפניהם, ולא ראו לנגד עיניהם אלא 'בשר', עזבו הכל ופנו לסעוד סעודתם.

השומר (החדש) שראה מרחוק את כל אשר נעשה נהנה לראות שהכלבים פועלים פעולתם כראוי, אבל, בראותו שהיהודי זורק בשר והכלבים עוצרים ממרדפם, עלה עשן באפו, הוציא את כלי זיינו (נשקו) וירה בכלבים למיתה, ר'

שאמר וגם מקננו ילך עמנו כי ממנו נקה לעבוד את איתא מהרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק ז"ע
ה' לעשות להיפך מן הבהמה", כיון דאנחנו לא נדע (נעם אלימלך פר' נח) וכן מהרה"ק רבי זושא ז"ע
מה נעבוד את ה' בואנו שמה, עכ"ל. (זהב המנורה, ליקוטים ב"ק) על דברי חז"ל (ב"ק נ. ועי' ב"ר סו

מענדל תמה והשתומם מאוד מאוד, וכי מה ראה השומר להעניש את הכלבים... ועוד, הרי עונש גדול יותר הוא
ל'בעל הכלב' מלכלב עצמו, שהרי הוא מפסיד את כלבו... אחר זמן, כשמצא ר' מענדל 'עת רצון' לפני השומר, הביע
את תמיהתו בפניו, ושאלו על מעשיו, ענה לו השומר, שמע נא, הננו משקיעים בכלבים אלו השקעה מרובה, חודשים
ארוכים הננו מוציאים עליהם הוצאת הון עתק, וכוחות מרובים כדי לאלפם, עד שמעמידים אותם על משמרתם..
וכי על מה משקיעים בהם כ"כ הרבה מעות, זמן, כוחות הנפש והגוף, הלא דבר הוא - כדי שאם יקרה מקרה כזה
של בריחה יעמדו כלבים הללו על משמרתם וילחמו בעדנו, אבל אם בבוא העת שלזה הם נועדו, תפסם 'בולמוס'
של בשר, ואינם ממלאים את תפקידם, מה תועלת וצורך יש לנו בהם, על כן הרגתי אותם על אתר.

מרגלא בפומיה דר' מענדל לספר עובדא זו בכל עת, בדמעות על לחיו, באמרו, האדם יורד להאי עלמא כדי
לעבוד את בוראו, ולעמוד בנסיונות שמנסים אותו בכל עת מן השמים, אם ברגעים הללו תפסו בולמוס של 'בשר'
והוא שוכח מתפקידו ופונה לעסקיו או שאר שטויות והנאות עולם הזה, ואינו עומד בגבורתו לעמוד על משמרתו
במלחמת היצר... מה תועלת יש... והוסיף ר' מענדל בלשונו 'הונט וואס דו ביסט... וואס טויגסטו אויף דער וועלט'...
י. על כן יאמרו המושלים, לאחד שהיה בבית חתנות ושכח שם חפץ כלשהו, באישון לילה נזכר מאבדתו ומיהר
להשים פניו לעבר האולם בו נערכה החתונה אולי יש תקוה והחפץ במקומו מונח, כאשר הגיע למקום והנה
חושך ואפילה מקדמים פניו, השולחנות עומדים נכלמים בצידי האולם, ואין ברחבי האולם אלא שיירי מאכל ועצמות
מושלכים על הארץ, עד שאי אפשר להאמין כי לפני שעות ספורות ממש האיר ההיכל באור יקרות והיתה סעודה
ערוכה בכלים נאים ומפוארים. וחשב לעצמו, מה בצע בכל 'שמחת הנישואין' כשסוף דבר נשאר מכל ה'רעש' רק
מקום חשוך ו'עצמות' על הארץ... אחר כמה רגעים שב ואמר, לא כי, אם החתן קידש את הכלה ואמר 'הרי את
מקודשת לי' הרי לנו רווח גדול מכל החתונה, והיה שווה כל הטירחה וההוצאות סביב הנישואין, אולם אם לא היו
קידושין אזי שאלתו במקומה עומדת... הרי בסוף לא נשאר אלא עצמות וקליפין...

והנמשל הוא, לסוף כל האדם ההולך בדרך כל הארץ למקום מנוחתו, מורידים אותו לבור חשוך וצלמות, ולא
נותר ממנו כי אם עצמות מושלכות, ואם היו 'קידושין' - שקידש את עצמו בכל מיני קדושות אם כן יש תועלת
מרובה בכל ירידתו לעולם הזה ושנות חייו עלי אדמות, ואם אין כאן 'קידושין' אזי באמת 'מה בצע בדמי ברדת'...
וזהו שאמרו (עירובין נד.) 'האי עלמא כבי הילולא דמיא', לרמז על תכלית חיי האדם בזה העולם, שאם 'קידושין' כאן
הכל כאן, ואם לאו מה קנית...

יא. הנה איתא בגמ' (שבת קמז:): 'אמר רבי חלבו חמרא דפרוגייתא (שם מדינה, ויינה משובח) ומיא דדיומסת (מי נהר ששמו
'דיומסת') קיפחו עשרת השבטים מישראל, ופירש רש"י, 'שהיו בעלי הנאה ועוסקים בכך ולא היו עוסקים בתורה
ויצאו לתרבות רעה'. עוד מובא שם בגמ' 'רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם (לפרוגייתא ולדיומסת), אימשיך בתרייהו (אחר
הרחיצה והיין) איעקר תלמודיה, כי הדר אתא קם למיקרי בספרא, בעא למיקרא 'החדש הזה לכם' (בפרשתן יב ב), אמר
החרש היה לבם וכו'. ואם כי פשיטא שאין לנו השגה ברבי אלעזר בן ערך, שהרי מצינו בגמ' (חגיגה יד:): 'מיד פתח
ר"א בן ערך במעשה המרכבה ודרש וירדה אש מן השמים וכו' עמד רבן יוחנן בן זכאי ונשקו על ראשו, ואמר
ברוך ה' אלוקי ישראל שנתן בן לאברהם אבינו שידוע להבין ולחקור ולדרוש במעשה מרכבה וכו' אשריך אברהם
אבינו שאלעזר בן ערך יצא מחלציק, אך מכל מקום דברי הגמ' ללמד באו, מה יוצא מההליכה אחר הנאות העולם,
ומההנהגה כבהמה...

וכדבריו הבווערים כאש של ה'אור החיים' הק' על הפסוק (ויקרא כה לז) 'את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית
לא תתן אכלך, וזל"ק, את כספך הם הדברים שהאדם כוסף בעולם הזה לדברים הנדמים, לא תתן לו בנשך כי
כשאדם משלים תאות נפשו הבהמית ומטעים רוחו מכסופיו הוא נשך בזה ומטיל בו ארס החטא, ואמר ובמרבית
לא תתן אכלך פירוש אפילו אכלך שהוא דבר שהורשית לאכול לא תרבה בו, כי כשאדם הולך אחר גרונו ויטה
גבול התאוה שבו למותרות בזה יחשיך אור הנפש, כי כשזה קם זה נופל, כשמתרבה תאבון המורגש מתמעט
תאבון הרוחני. עכ"ל.

באר הפרשה - פרשת בא

ומבאר הרה"ק הישמה ישראל' זי"ע (אות א) על פי מה שאמר אביו הרה"ק האדמו"ר הזקן מאלכסנדר זי"ע, שמה שאמרו חז"ל שיש עוונות חמורים שמי שנכשל בהם אין מספיקים בידו לעשות תשובה, וכן אותו חטא שמבואר בזה"ק שאין מועיל עליו תשובה, היינו שאין הקב"ה מסייע בידו לשוב בתשובה, אך מכל מקום אם מתבונן האדם איך ומה הושפל והורד מצבו עד שניטל ממנו עזר העליון, ועד כמה הוא מרוחק ומגושם, ממילא כשמרגיש בשפלות לבבו ושואן לו עצה ומנוס ומפלט ונעשה באמת נכנע ושפל ומקרע לבו לקרעים, אזי בכח העניויות ובלבו הנשבר הקב"ה חותר לו חתירה מתחת כסא כבודו ומרחם עליו ופותח לו פתח לתשובה¹. וכזאת יתבאר גם כאן, שמה שהקב"ה הכביד את לב פרעה הכוונה שניטל ממנו הסייעתא דשמיא, אך אם היה בא לידי הכנעה אמיתית בראותו את שפלות מצבו אזי היה בא לידי תשובה

(ד) 'כל האומר הקב"ה וותרן, וותרו מעוהי'. וביאורו, שכל האומר - כל הרוצה שהקב"ה יותר לו על עוונותיו ופשעיו, עצתו וותרו מעוהי - יותר מעט מהנאת בני מעיו, כלומר, שיקדש את עצמו בקדושת אכילה ושתיה ותענוגי עולם הזה², ועי"ז ימצא הן בעיני אלוקים, וקל רחום וחנן ימחל לו על כל אשר העוהה.

הרוצה בתשובה - להשתוקק ולרצות להיטיב דרכיו

בפרשתן (י ג), 'ויבא משה ואהרן אל פרעה ויאמרו אליו כה אמר ה' אלוקי העברים עד מתי מאנת לענות מפני, וידוע להקשות, מה היתה הטענה על פרעה הרשע, ומדוע הוסיף הקב"ה להענישו ולהפליא בו מכותיו, והרי הקב"ה הכביד את לבו וכדכתיב (פסוק א) 'כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו', ועל דרך זה יש להקשות מה שאמר משה לפרעה עד מתי מאנת לענות מפני אחר שידע כי לא לו משפט הבחירה.

וכיוצא בדבר ממש כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע על מה שנאמר (בראשית מז כח-כט) 'ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה וגו', ויקרבו ימי ישראל למות', וצריך ביאור מדוע פתח הכתוב ויחי 'יעקב' ומסיים בלשון 'ישראל', אלא ידוע ש'יעקב' מרמז על הדרגה הפחותה והיינו החלק הגשמי, ואילו 'ישראל' רומז על המדרגה העליונה והחלק הרוחני שבו, ובא הכתוב לומר כי אם ויחי יעקב בארץ מצרים, כשהחלק הגשמי חי ונהנה מארץ מצרים אזי ויקרבו ימי ישראל למות, כלומר, שהחלק הרוחני בא לידי מיתה...

יב. סיפר הגה"צ רבי אהרן יוסף לוריא זצוק"ל בעל ה'עבודת פנים' שביקש פעם מהרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע הדרכה ב'עבודת האכילה', אמר לו הרה"ק, נאמר במגילת אסתר (ה ח) 'יבוא המלך והמן אל המשתה אשר אעשה להם, ומחר אעשה כדבר המלך', על האדם לידע שמתחילה יבוא המלך והמן - כי אי אפשר לאדם להכניע את יצרו ואת כל תאוותו בבת אחת, אלא בתחילה יעבוד על עצמו לכל הפחות לשתף כביכול את הקב"ה ג"כ בסעודתו, שלבד הנאתו מהאכילה יוסיף לחשוב שיש באכילתו צורך גבוה גם כן. או לצורך בריאות וחיזוק הגוף לעבודתו יתברך, וכך יזכה ומחר אעשה כדבר המלך, שיסור היצר לגמרי ממנו, ויעשה הדבר רק כדבר המלך, מלכו של עולם.

הגה"צ רבי אהרן כהן זצ"ל בעל ה'בית אהרן' על הש"ס, היה מתלמידיו של הרה"ק רבי אהרן ראטה זי"ע (אשר כידוע עורר רבות בעניין עבודת האכילה בקדושה ובטהרה ואף חיבר על כך את ספרו הק' שולחן הטהור). פעם פנה ר"א אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע וביקש מעמו עצה ותושיה איך להתגבר על תאוות האכילה ולא לאכול אלא כפי צרכו ובמתנות. אמר לו החזון"א, טבע הטביע הקב"ה בברייתו שא"א שירצה האדם שתי רצונות שווים בחוץ תאוותם, ואם יש לו כמה רצונות חייב להיות שאחד מהם חזק ותקיף יותר מחברו. על כן עליך לחזק בלבך את הרצון הטוב ללימוד התורה הקדושה ותתאוה באהבת בוראך עד שרצון זה יגבר על רצון האכילה. וסיים החזון"א, בטוחני שהגה"ק בעל 'קצות החושן' לא היה מרגיש טעם בקוגל שאכל, מרוב חשקו ויגיעתו בתורת ה' תמימה.

יג. הנה איתא ברש"י (יב א) 'נתקשה משה על מולד הלבנה, באיזו שיעור תראה ותהיה ראויה לקדש, והראה לו באצבע את הלבנה ברקיע ואמר לו כזה ראה וקדש', והיינו דאיתא בגמ' פסחים (י:): דפרשה זו בראש חודש נאמרה, ונתקשה משה מה שיעור גודל הלבנה כדי שיוכלו בית דין לקדש החודש, דלכאורה מסתברא דצריך שתהא הלבנה גדולה ומלאה כדי לקדש אותה, א"כ קשה, כיצד יקדשוה בראש חודש כשהיא קטנה עד מאד, וכי זה שיעור הראוי להתקדש, אמר לו הקב"ה, אכן, 'כזה ראה וקדש' - אפי' כשהיא קטנה מאד כבר ראוי לומר עליה 'מקודש החודש'.

לבו, אבל היה צריך להיות לו על כל פנים רצון להיות נבנע, ואילו הוא שמח עוד בחיזוק לבבו".

ומכאן חיזוק ו'פתח' לכל מי שנדמה לו שכבר ננעלו בפניו דרכי התשובה - כי אם יכאב לו על מה שחטא ועולל, ו'ידפוק על שערי תשובה' מתוך שברון לבבו, אזי ודאי שהקב"ה ירחם עליו ויפתח לו את השער^{טו}. לאיך, תביעה נוקבת שנינו באן, אזי למי ששמח בחיזוק לבבו... כי אם חטא ונכשל חלילה, הרי לכל הפחות עליו לרצות להיחלץ ממצבו, ולחפש דרכים היאך לתקן מעשיו^{טז}.

לא יחרץ לשונו - שמירת הלשון מלצער ולפגוע ביהודי

בפרשתן (יא ז), 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו', הרה"ק מרוז'ין ז"ע (עירין קדישין) ביאר את

גמורה, וזו היתה הטענה עליו מפני מה מיאן לענות מפני ה', וכמו שתרגם אונקלוס 'לְאִתְּפִנְעָא מִן קְדָמִי', ר"ל לבוא לידי הכנעה מתוך התבוננות במצבו והתמרמרות איכבה הרחיק לכת.

אף לדין ייאמר, כי פרעה הוא היצר הרודף אותנו ללכת אחריו, ונראה שכבר לב האדם עד שאי אפשר לו לעזוב את דרכיו הנלוזים, אמנם ע"י התבוננות היטב והכנעה תחת ממשלת הבורא ישוב ויעמוד על דרך טוב.

ובקוצר אמרים כתב הרה"ק ה'שפת אמת' ז"ע (תרלב), וז"ל, עד מתי מאנת לענות מפני, כי ה' הכביר

ושמעתי מצדיק אחד, שחיזוק גדול טמון בדברי חז"ל אלו, דהא ישראל נמשלו ללבנה, ופעמים הרבה חושב האדם לעצמו, בכדי שאוכל להתקדש עלי לקדש כל רמ"ח איברים ושס"ה גידים, ובלא זה לא נחשבת הקדושה לכלום (וממילא אינו מתחדש אפילו במעט), אבל זהו טעות מוחלט, דאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, ויש לך לדעת דכל תנועה קטנה של קדושה חשוב מאד אצל הקב"ה, ואפי' אם התקדש עצמו רק באבר אחד וכדומה כפי יכולתו, כבר ראוי לומר עליו 'כזה ראה וקדש' מקדש ישראל וראשי חדשים.

יד. על יאמרו המושלים, על ילד פרא אדם שהמלמד לא הצליח לחנך אותו, לסוף השנה חקק המלמד את כל התנהגות הילד עלי 'תעודה' - שלא למד כהוגן, ואף לא התפלל כראוי, ובהתנהגותו הפריע לכל התלמידים, וכיוצא בדברים אלו, זולת כאשר הוצרך המלמד לכתוב על עניני השירה, שם הודה על האמת שבשיעורים אלו התנהג כהוגן, כי אהב לשיר ולזמר. ויהי כאשר הגיע הילד לביתו והראה לאביו את ה'תעודה' החל האב לקרוא הנכתב בה, ויהי כראותו שלימודו לא היה כהוגן שתק ולא אמר מאומה כי הבין שבנו לא ניחן בכשרונות, וגם כאשר המשיך לקרוא שתפילתו לא היתה טובה וכן התנהגותו לא היתה כראוי לא אמר לו ולא כלום, כי דן אותו לכף זכות שמא קשה לו לקבל מרות מן המלמד, וכך המשיך לקרוא בשתיקה את הדברים הקשים שכתב המלמד, אבל כאשר ראה שב'זמרה' הצטיין לשבח, או אז סטר לו האב על לחיו, תמה הבן ושאל, הניחא אילו היית מכה אותי בקריאתך את התעודה עד עתה ניחא, כי אכן לא למדתי ולא התנהגתי כדבעי, אבל מדוע מעניש הנך אותי דייקא בדבר שהצטיינתי לשבח, השיב לו האב והסביר 'אדרבה, את עצם הנהגתך עוד אפשר להצדיק ולומר שהיית בבחינת אונס דרחמנא פטריה, אך תלונתי, כיצד יכולת לשיר ולשמוח במצב כזה, ועל כך מגיע לך עונש...'.
טו. עוד יש לנו לאמר, כי רבים המה אשר היו שבים בתשובה והיו מעמידים עצמם על דרך הישר, אלא שהסביבה גורמת להם להשאר מטה מטה, אחרי שהם מרגישים שהסביבה מבטת עליהם כ'נחות דרגא', שמע נא לדרך צחות ששמעתי מפי חכם אחד.

מעשה באיש שהחשיב עצמו כ'נכבד', ובהשתתפותו בסעודת שבע ברכות, כיבדו בעל השמחה בברכה השלישית של השבע ברכות, נטל האיש את גביע היין ובקול רם פתח לברך 'ברכה אחריתא' (והיא ברכה הנחשבת ליותר כבוד למי שמקבלה), גערו בו המסובים 'טעות... טעות...' נענה האיש בלשון גערה ותמיה, 'איך האב א טעות, ענק האבן א טעות' (אני טעיתי... לא ולא, אתם טעיתם...!) כלומר אתם טועים בי ואינכם מכבדים אותי כהוגן... אף לדין ייאמר, למד מאותו המברך, אל תתבונן להעמיד עצמך במדרגה נחותה כפי שנדמה לך שהסביבה מחזקת ממך, אמור לעצמך, לא ולא, הם טועים, אני יודע מה מדרגתי, העמד עצמך על דרך טוב (וסוף הטובה וכבד לבוא).

טז. הנה ידוע שרובא דרובא מכלל בני ישראל מתו בשלושת ימי אפילה, וכדאיתא במדרש (תנחומא בשלח א) על הפסוק (להלן יג יח) 'וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים' - אחד מחמשה (כלומר שארבעה חלקים מתו, ורק אחד מחמשה יצאו), ויש אומרים אחד מחמישים (ר"ל, מ"ט חלקים מתו) וי"א אחד מחמש מאות, ולכאורה תימה רבתי מצינו

החידושי הר"ם זי"ע (ליקוטי הר"ם) כי החושך הכי גדול - כשלא ראו איש את אחיו - כשאינו מתבונן בחברו להיטיב לו מתוך אהדות ושוב לבב, או לעזור בעת צרה¹⁷. ולא עוד אלא שולא קמו איש מתחתיו - אף לעצמם מאבדים תקומתם ל"ע¹⁸.

דברים מחרידים כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות חדשות לז' אב תקנ"ד) לבאר 'מה נשתנה גלות מצרים מגלותנו מירושלים', מדוע גלות מצרים היתה

הכתוב בדרך רמז, שבא ללמד שלא ינהג האדם בחריפות בלשון חדה ומשוננת כנגד הבריות¹⁹, אלא תמיד ידבר בשפה ברורה ונעימה ובמענה רך המשיב חמה, וזהו שאמר הכתוב לא יחרץ - אל יהא 'שארף און שפיציג' (חרץ מלשון חורץ חריצים, כלומר חד וחרף), אלא כ-לב, כמו הלב שהוא רך כן יהא לשונו.

בפרשתן נאמר במכת חושך (י כג) 'לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו', וביאר הרה"ק

כאן, היאך יתכן שלאחר שכבר היכה הקב"ה את מצרים בשמונה מכות כאלו, בהם ראו בעליל כי אני ה' בקרב הארץ, וכיצד הקב"ה משדד ברצונו את כל מערכות הטבע באותות ומופתים אשר לא נראו כאלו מימות עולם ועד עתה, ועדיין רוב עם ישראל היו רשעים... כיצד לא התעוררו לשוב אליו בראותם שיש בורא ומנהיג לעולם... וביארו בזה בדקדוק לשון רש"י (י כג) 'ולמה הביא עליהם חושך, שהיו בישראל באותו הדור רשעים שלא היו רוצים לצאת ומתו בשלושת ימי אפלה' וכו', ומבואר בדבריו, שמי מת בשלושת ימי אפילה אלו שלא רצו לצאת, כלומר שנתייאשו מעצמם, ולא ראו ולא ידעו כיצד יש בידם לצאת מטומאת וזוהמת מצרים... לעומת זאת הבט וראה מה שפירש הרא"ש בפרשתן (י כג) מדוע לא מתו דתן ואבירם בשלושת ימי האפילה במכת חושך כדרך שמתו כל רשעי בני ישראל בג' ימים הללו - כי אעפ"י שהיו רשעים לא נתייאשו מן הגאולה.

והרי ש'סוד' הגאולה תלוי בעניין הזה, המתיאש ואינו רוצה לצאת אכן לא יזכה לגאולה, ואילו מי שאינו מתייאש יזכה לצאת לחירות עולם, ואפילו אם הרבה להרשיע כמו דתן ואבירם... וכשם שהדברים אמורים בגאולת הכלל מארץ מצרים, כך הם פני הדברים גם לגבי גאולת הפרט מגלות הנפש ב'מצרים' של כל חד וחד בידיה... לא יתייאש בשום אופן מן הגאולה.

הנה שמעתי מאמר נחמד ומחזק מחכם ונבון, כי הנה המתבונן ב'סדר הבריאה' בששת ימי המעשה יראה כי כביכול בכל יום אירעה איזו תקלה (פלאפ), ביום הראשון ברא ה' את האור וראה שאין כדאי העולם לו עמד וגנוז לצדיקים, ביום השני חילק מים עליונים ותחתונים ומים תחתונים בכו, ביום השלישי ציוה להוציא מן הארץ עץ שטעם עזו ופריו שוה ולא היה כן, ביום הרביעי היה כל מעשה קטרוג הלבנה - אין שתי מלכים... לכי ומעטי עצמך, ביום החמישי ברא את הדגים ובתוכם את הלווייתן ראה שאין העולם מתקיים והרג את הנקיבה, ואף ביום השישי נברא האדם שסרח וחטא ונגזר עליו ולדורות מיתה, ועל כל זאת מעידה התורה בגמר ששת ימי המעשה וירא אלוקים והנה טוב מאד... ויכולו השמים והארץ וכל צבאיו ללמדך כי אף אם עברו על האדם כל ששת ימי השבוע עם תקלות... נפילות וכו"ב, כך ברא הקב"ה את עולמו, שתתחזק לאחר מכן ותכריז והנה טוב מאד, שלא להתייאש אלא מתוך אמונה לדעת שזה טוב מאד, ובזה כל האומר ויכולו 'נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית'... דוק והבן.

יז. מאמר נורא אמר הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע בלשון הכתוב (תהילים כב ז) 'ואנכי תולעת ולא איש', פירוש, נקל היה עלי לאכול תולעת מאשר 'לאכול' איש... והגם שפשיטא שאיסור אכילת תולעים חמור הוא ביותר אך 'אכילת' אדם חמור שבעתיים...

יח. הנה איתא במדרש (יל"ש) 'כמה עביו של אותו החושך, רבותינו אמרו עבה כדינר', וידוע לפרש בדרך מליצה, שהרבה 'חושך' נגרם על ידי אותו 'דינר' שבכיס, שלרוב חמדת הממון אדם אוטם אזניו מלשמוע צעקת הדל ומשים עצמו כמי שאינו רואה... ומה מאוד יש להיזהר מאותה 'מכת חושך'...

יט. מעשה נורא שמענו מאחד המעורבים ב'מעשה', לפני שנים הרבה נקרא איש יהודי תלמיד חכם מופלג, מלא וגדוש בתורה ויראה, לכהן בתפקיד נכבד מאד באחד ממוסדות התורה (ובכוונה תחילה משמיטים אנו את שם המוסד ומה היה תפקידו שם), אחר כמה שנים גבה טורא בינו לבין ראש המוסדות, עד ש'נתפרדה החבילה' ועזב הלה את תפקידו, ואף עקר דירתו מאותה העיר. מאותו היום היה האיש ממלאתמיד את פיו בדברי חרופין כנגד ראש המוסדות, ובכל פעם שהיה שמו 'עולה' על השולחן - מיד היה מדבר כנגדו באופן חריף וקשה. בחודש אב תשפ"ב

לנו'. ומבאר החתם סופר בזה"ל, אבל הכל כי גלותנו למצרים היה רק בעונות שבינינו לבין אלוקינו, לזכך חטא אדה"ר וחטא במה אדע, לכן באו ברחמים רבים, משא"כ חורבן בהמ"ק שאפילו חורבן בית ראשון שהיה חטא עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכת דמים, מ"מ היה בו הרבה דברים שבין אדם לחבירו, כדכתיב בהפטרות ט' באב (ירמיה ט ג) 'כל אח עקב יעקב וכל רע רכיל יהלך', על כן בא בטרזניא^{כא} ואין מרחם, עכ"ל^{כב}.

מתוך חיבה ואהבת ה', שהגם שהיה ראוי יעקב אבינו לירד בשלשלאות של ברזל (שבת י:), מ"מ הורידו הקב"ה למצרים בדרך כבוד, ואף תחילת השעבוד בפועל היתה כידוע ב'פה רך', ונתקיים בהם מאמר הכתוב (הושע יא ד) 'אמשכם בעבותות אהבה וכו' וְאֵט אֱלֹו אֹכִיל', ופירש רש"י הטיתי לו כח להכיל עול היסורין, ואילו גלותנו מארצנו בעת חורבן הבית היתה בפעם אחת (ונראה כ) בלי רחמנות, 'השיב אחור ימינו' ו'כמו צר נחשב

פגש 'בעל המספר' שהיה ידידו של הת"ח (והיה דר באותה העיר בשנים קדמוניות) בבנו, תוך כדי דיבורם התברר לו שהוא בנו של ידידו הוותיק, ובתוך הדברים שאלו למצבו ועיסוקו, ואמר 'הבן', עדיין לא מצאתי את זיווגי, ומניין שנתיי כבר עומד על ל"א... אמר לו 'בעל המספר', עם חוסר הנעימות לגעת בענין זה, לא אכחד ממך ואומר שלדעתי 'קפידא' יש על אביך... והרי גם אתה יודע מה דעתו על ראש המוסדות והיאך הוא משמיץ אותו... עליכם לעלות על קברו של 'הנפגע' (שכבר הלך לעולמו) ולבקש 'מחילה'. שמע הבחור את הדברים והלך לרבו לשאול אותו אם אכן יש דברים בגו, ואם צריך לחשוש לך, השיב לו הרב, אכן ודאי שצריך לבקש סליחה, אך לא אתה תבקש את המחילה אלא אביך שפגע בו, הלך הבחור לאביו מתוך 'חשש'... וגולל לפניו את ה'פסק' של הרבי, אמר האב, אני עדיין עומד בשלי... כי אני צדקתי... אך אם אותו ידיד אומר שפגעת הרי שמע מינה ש'ברחוב' נראה שפגעת בו, על כן צריך לבקש מחילה, ועלה לקברו וביקש מחילה. לאחר כחודש ימים התארס הבחור ה'זקן', ובחודש כסליו כבר עמד תחת חופתו...

ושמע מינה תרתי. א. העולם לא הפקר ויש 'מחיר' כואב על פגיעה ביהודי... ב. תמיד ניתן לתקן... ואף מי שנכשל ו'שפך דם' ל"ע הדרך פתוחה לפניו, ילך לבקש סליחה ומחילה, ואז ישוב מעליו חרון אף ה', ויזכה לראות בישועת ה' במהרה.

כ. איתא ב'שפת אמת' (שמות תרמ"א ד"ה ברש"י) על דברי רש"י (לעיל ג יא) 'שמשה שאל 'מה זכו ישראל שיעשה להם נס ואוציאם ממצרים'. ותמיה רבתי היא שהרי לעיל (ב יד) ביאר רש"י 'אכן נודע הדבר - נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו מה חטאו ישראל מכל שבעים אומות להיות נרדים בעבודת פרך', הרי שלא הבין משה מדוע סובלים כל כך בני ישראל בגלותם, והיאך בא עתה לשאול 'מה זכות יש להם שיעשה להם נס'. אלא, מאחר שראה שיש ביניהם דלטורין - בעלי לשון הרע, לכן שאל מה זכות יש להם לצאת ממצרים, להודיע איך שמאבדין ח"ו כל הזכויות על ידי חטא לשון הרע. על כן, בשעה ששמע משה שבנ"י נגועים בחטא הלשון, הבין שאבדו כל זכות שהיא, ומשום כך שאל באיזה זכות יגאלו.

והדבר צריך חיזוק תדיר ובפרט בימי השובבי"ם, כמו שכתב ב'פרי מגדים' (או"ח סו"ס תרפ"ה, גם בספרו ספר המגיד ח"ג שובבי"ם) שפרשיות השובבי"ם פותחים בתיבת 'ואלה שמות' - ואלה נוטריקון ואבק לשון הרע, כי בשבועות אלו יש להיזהר מכל נדנוד חטא הלשון, ובמשנה זהירות מלשון הרע ואבק לשון הרע.

כא. הנה מצינו בפרשת וישב (בראשית לח) שנכתב בתורה מיתת שני בני יהודה ער ואונן, ושניהם מתו על אותו עוון, וכמו שנאמר לגבי אונן וימת גם אותו, ודרשו חז"ל (הובא ברש"י שם פסוק ז) 'כמיתתו של ער מיתתו של אונן', עיי"ש, אלא שאצל 'ער' לא נזכר בתורה להדיא סיבת מיתתו, ורק ב'אונן' מפורש חטאו, ומעתה צריך ביאור טעם הדבר. וכתב הגה"ק החיד"א זי"ע (מדבר קדמות מערכת ח' אות ו') בשם המקובל האלוקי מהר"נ שפירא זי"ע בעל ה'מצת שימורים', כי חטאו של 'ער' היה רק כלפי שמיא, מה שאין כן אצל אונן שהיה מעורב בזה גם חטא כלפי אחיו שלא רצה להקים זרע לאחיו, וללמדך שקשה בעיני המקום ב"ה חטאים שבין אדם לחברו יותר מחטאים שבין אדם למקום.

כב. ידוע השאלה מדוע במכת דם מתו כל הדגים שביאור, ואילו ב'מבול' לא מתו הדגים מפני שלא השחיתו דרכם ולא פגמו וחטאו, ותירץ ב'תולדות יצחק' לרבי יצחק קארו בפרשת וארא (דודו של הבית יוסף), כי כאשר השליכו את התינוקות ליאור בגזירת פרעה אכלו אותם הדגים, ומי ש'אוכל' יהודי - ענוש יענש אפילו אם הוא צדיק וקדוש שלא פגם...

באר הפרשה - פרשת בא

התנורים הבווערים באש, ואילו כל מסירות נפשם של הכלבים הייתה שלא חרצו לשונם לנבוח בקול.

ואמר הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע, שמכאן ראינו שגדולה מסירות הנפש הנדרשת להיות נוצר לשוננו - שלא לנבוח ולא לפנוע איש ברעהו, פי כמה וכמה ממסירות נפש הנדרשת לקפוץ לתוך אש בוערת, ואף שגם זה למעלה מטבעו של אדם, מ"מ זה קשה מפי, ולכן גדלה מתן שכרם²² של הכלבים לאין ערוך משכר הצפרדע²³.

הוא ושכנו - להיות באגודה אחת

בפרשתן (יג טז), 'כי בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים', ופירשו צדיקים שבזכות שהחזיקו איש באחיזתו - יד ביד, לסעדו ולתמוכ²⁴, זכו לצאת ממצרים. וכדאיתא

והנה בפרשיות אלו (וארא בא) מצינו כמה חיות (בעלי חיים) שקיבלו שכרם על מעשיהם הטובים. א. ה'צפרדעים' מסרו נפשם ונכנסו לתנורי המצרים לעשות רצון קונם, וזכו שלא נשרפו אלא נשארו בחייהם ואף האריכו ימים יתר משאר הצפרדעים שמתו ככלות מכת צפרדע (כדאיתא בילקו"ש קפב). ב. ה'כלב', שנאמר בו (יא ז) 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשוננו', ושכרו שלדורות עולם ישליכו כל בני ישראל כל בשר נבילה וטריפה (מכילתא משפטים פרשה כ' ד"ה לכלב). ולכאורה צ"ב, מדוע יקפח הכתוב את הצפרדעים שאין 'שכרם' אלא לשעה שלא מתו בגמר 'מכת צפרדע', ואילו שכר הכלבים הוא פרנסה לדורי דורות. וביותר תגדל התמיהה, שמן הנראה גדולה 'מסירות הנפש' של הצפרדעים יותר ממסירות נפשם של הכלבים, שהרי הצפרדעים נכנסו אל תוככי

כג. כה היה מעשה לאחרונה, באשה המשמשת לפרנסתה כתופרת, אתתא דא הכינה את בגד לכלה אשר היא דודתה, והנה בשבת 'אויפרוף' - בעיצומה של הסעודה שנערכה בקרב בני המשפחה פתחה אם הכלה את פיה שלא בחכמה, וגערה בקול רם בתופרת, כשהיא טוענת שנתנה להם שירות (סערוויס) גרוע ביותר, וכן לא יעשה... אי אפשר לתאר את עומק וגודל הבושה שאפפו את התופרת, פגיעה כזו בשמה הטוב לעיני בני משפחתה... אך היא בתום לבבה וביושר מידותיה בחרה שלא לענות, וחשב בליבה, שהיא 'מוסרת' זכות זו, להיות מהנעלבים ואינם עולבים, לאחותה אשר כל אחד משלושת ילדיה נולד בניסים ממש, וה'קטן' הינו כבן חמש שנים... עברו תשעה חדשים ובחסדי ה' נולד לה בן... וכי תאמרו, מה חידוש יש במעשה זה, והרי מעשים שבכל יום הם, שהשומע חרפתו ובלום פיו יכול לפעול ישועות... אכן הא גופא קא משמע לן... כי הקב"ה ברוב טובו מסר לנו את 'מפתח הישועות' וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול, אין אלו סיפורים משנות עבר על צדיקים בעלי רוח הקודש, אלא מעשים בכל יום ויום בימינו אנו... למען נזכור בשעת נסיון מה עומד על כף המאזניים...

כד. אף אנו נוסיף ונאמר שמצינו עוד ב' מינים מבעלי החיים שקבלו שכרם, והם ה'חמור', שבעבור שנשא על כתפיו את משאם של בני ישראל בצאתם ממצרים זכה שמקיימים בו מצוות 'פדיון פטר חמור' (בכורות ה:). וללמדנו עד כמה גדלה מעלת הנושא בעול עם חבירו, שאפילו חמור שהוא מין בהמה טמאה עלה ונתעלה להיות קודש משום שהיטה שכמו לשאת את משא העם. לעומתם ה'כינים' לא קבלו שכר כלל, כי הנוגס בבשר רעהו לעולם לא יקבל שכר על זה אף אם עשה בזה רצון ה'.

לאידך שמע נא מדרגת הצדיקים, שמעתי מיהודי נכבד שכשנעשה בן ג' לקחני אבי אל הרה"ק רבי יהודה'לע מדז'יקוב לגזוז את מחלפות ראשי, וכדרכם של תינוקות בכיתי בדמעות שלישי, והנה רואה אבי שהרבי ג"כ מוזיל דמעות, תמה אבי בפני הרבי, מילא תינוק זה בוכה כדרך התינוקות, אבל, מדוע יבכה הרבי, נענה הרבי, לא אוכל לסבול צערו של יהודי אפילו של נער קטן, לנוכח זה בכו אבכה. ראה עד כמה יש לחוש לצער היהודי אפילו של נער קטן מאד...

כה. וכך ביארו צדיקים (ילקוט אוהב ישראל, עירין קדישין השלם בשם הרה"ק מרוזין זי"ע) בפסוק בפרשתן (יג ב) 'קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל, באדם ובבהמה לי הוא', וכה ביאורו, קדש לי - הרוצה להתקדש, ידע שכל בכור - כל יהודי חשוב ממנו, ולכן פטר כל - תחילת דבר יקיים בנפשו רחם - לרחם בבני ישראל, שמא תאמר באדם ובבהמה שאינו אדם אלא כבהמה, תשובתך לי הוא - אין זה מעניינו של אדם אם פלוני אדם או עושה מעשה בהמה - כי אם מעסקיו של הקב"ה.

וכבר כתב הרה"ק רבי פינחס מקאריץ זי"ע (אמ"פ השלם, בהעלותך שט) כי בכל אחד מישראל יש קדושה ודבר יקר, מה שאינו כן באחר זולתו.

באר הפרשה - פרשת בא

יג

ב'תנא דבי אליהו' (רבה פכ"ג) על יוצאי מצרים 'שנתקבצו וישבו עד שהיו כולם באגודה אחת וברתו ברית שיעשו נמילות חסדים זה עם זה'^{יג}.
בי המרחם על הבריות זוכה שמרחמים עליו מן השמים (שבת קנא.)^{יג}, וממילא האיש הנצרך לרחמים הדרך פתוחה בפניו, ירבה ברחמים על אחרים ועי"ז יתעורר

כו. הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע היה אומר אין בידי לתת עצה כיצד קונים 'יראת שמים' אך אתן לכם עצה ל'אהבת שמים', והיא, על ידי 'אהבת ישראל', כי על ידי שאדם מתמיד באהבת ישראל יבוא לאהוב את בוראו. וכבר נודע מידת 'אהבת ישראל' של הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע, עד שלא היה מסוגל לראות כל רע על שום אחד מישראל, והיה אומר שכל יהודי 'קדוש' ונעלה הוא, ואין שייך אצלו כל רע כלל וכלל, ומה שלפעמים רואים שהוא מתנהג שלא כשורה, אין זה אלא מחמת חלק ה'גוי' שבו.

פעם נסע הרר"ד יחד עם מחותנו הרה"ק היהודי הקדוש זי"ע, על אם הדרך עברו ליד איזה פונדק, נכנס לשם הרר"ד לשעה קלה, אך לא יצא את פני הבית כי אם לאחר זמן מרובה, משיצא שאלו היהודי הק', מחותן, מדוע התמהמהתם לצאת מן הבית, ענהו הרר"ד כי ראיתי שם 'יראת שמים' מופלגת של יהודי ולא יכולתי לסור מעליו. בתוך הבית שהו יחדיו אב ובן, האב היה 'לא יוצלח', וכל אימת שהבן ביקש מעמו דבר מה לצורך עבודתו הביא לו האב חפץ אחר... לפתע קצף הבן על האב וצווח עליו, אם לא הייתי מתיירא מאלוקי כבר הייתי הורג אותך למוות, והרר"ד לא הפסיק מ'להתפעל' מהיראת שמים המרובה של הבן שאינו רוצח את אביו רק מפני יראתו מאלוקיו...

מסופר על הרה"ק ר' דוד, שעשה את דרכו באחת השנים בערוב חג הפסח אל עבר בית רבו הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע בליז'ענסק, כשבאמתחתו היה שמור עמו גביע מכובד להביאו כמנחה לרבו הקדוש. בהיותו בלב יער איבד את דרכו ולא ידע אנה יפנה, מכיוון שכך נעמד הרר"ד והחל לבכות אל בוראו בדמעות שליש בבקשה שיחלצו מן המיצר, לא עברו כמה רגעים והנה פגש הרר"ד לזקן אחד אשר הדריכו את הדרך ילך בה לצאת מן סבך היער אל עבר ליז'ענסק. כאשר הגיעו אל אם הדרך, בטרם נפרדו לשלום נענה הזקן ואמר לרר"ד שני דברים מן הראוי לאדם לזכור תמיד, ואלו הם.

א. כאשר רוצים לחבר שני עצים אחד לחברו, ובאחד מהם יש 'בליטה' הבולטת אל מחוץ לקרש, העצה היעוצה לחורר 'שקיעה' בקרש השני, וכך יוכלו להתחבר שני העצים אחד אל אחד והיו לאחדים, ובא לרמז לכל אחד באשר הוא שכשברצונו להתחבר עם ידידיו וחבריו באהבה, אחווה, שלום ורעות, עצתו שיעשה שקיעה בעצמו, ויוותר משלו לצורך רעהו, ולא יחפש ל'גזום' את הבליטה שאצל רעהו... ועי" כן יזכו לאחדות השלימה והראויה.

ב. תחת אשר תעמוד ותפשפש במעשי רעך, בדוק וחקור במעשי עצמך, ואז תמצא 'דברים הרבה' שעליך לתקנם, וממילא כבר ייחשב רעך לצדיק גמור בעיניך. מיד אחר הדברים האלה פרח לו האיש, ונתברר כי הנה הוא אליהו זכור לטוב.

פעם ניצב יהודי עני ודל לפני הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע בפרוס חג הפסח, ותינה בפניו על כי זה זמן רב לא בא דבר מאכל לפיו, מיד לקח הרה"ק את המצות השמורות שהיו מונחים לו במקום מיוחד, והכין מהם מטעמים לאותו עני שאכל וחי לבו. בינתיים שבה הרבנית מחוצות והבחינה בנעשה, הדבר היצר לה מאד ותשאל את הרבי, מדוע קיבל העני את המצות השמורות עליהם עמל הרבי ביגיעה עצומה. נענה הרה"ק ואמר לה, היכן כתיב בתורה ענין 'מצות שמורות' בפסוק בפרשתן (יב יז) 'ושמרתם את המצות' (פסחים לח:), והרי מאותו הפסוק למדו ג"כ 'מצווה הבאה לידך אל תחמיצנה' (מכילתא בא), על כן קיימתי דרשת חז"ל זאת ולא החמצתי את המצווה אלא מיהרתי לתת את המצות לפי האביון. נמצאנו למדים עבודת המידות והטבה לזולת מהי... לתת איש לרעהו את כל השמור עבורנו...

כז. הנה מצינו במכת בכורות שהוצרכו בני ישראל לתת אות על הבתים למשמרת, וכן הוזהרו 'ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר', והטעם הוא כי בשעה שניתנה רשות למשחית אינו מבדיל בין צדיק לרשע, וממילא היה אפשר שגם בני ישראל יזקו ויהרגו ח"ו על ידי המשחית על כן נצרכו לשמירה מלעילא. הקשה הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע, אם כן מדוע לא מתו כל המצריים במכת בכורות - אף אלו שאינם בכורים, כי הגם שלא נגזרה הגזירה אלא על הבכורות, מכל מקום אין המשחית מבדיל ביניהם. ותירץ, שזכות גדולה עמדה להם למצריים, שהרי השאילו את בני ישראל כלי כסף וכלי זהב, זכות זו של וותרנות בממונם ועשיית חסד עמדה להם כתריס בפני הפורענות. מכאן נראה, שאפילו רשע גמור כאותם המצריים ניצול ממוות לחיים ע"י החסד והוותרנות.

באר הפרשה - פרשת בא

מאת רעהו' היינו שישאלו כל אחד מ'רעהו' הישראלי, ועל ידי שינהגו הם ב'עין טובה' וברחמנות אחד כלפי השני יתעורר עליהם רחמים שגם המצריים ישאלו להם כלי כסף וזהב.

ולטוטפות בין עינך - כמה רמזים לעבודת האדם הרמוזים בתפילין

בפרשתן (יג ט), 'והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך כח', ראשית דבר, בבואנו לעסוק במצוות

עליו מלעילא רחמים גדולים. וכך ביארו צדיקים (תורת המגיד מולאמשוב, תפארת שלמה - אבות, ילקוט עבודת ישראל, קול אליהו להגרא) את הפסוק האמור בפרשתן (יא ב) 'דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב', וכפשוטו הכוונה שישאלו בני ישראל מן המצריים, אכן תימה רבתי יש כאן, וכי היו המצריים 'ידידים' של בני ישראל עד שניתן לאמור עליהם 'רעהו' [ומה עוד שהלא מצינו בש"ס ש'רעהו' ממעט נכרי], אלא כך הוא ביאור הכתוב 'וישאלו איש

כח. סיפר לי יהודי המשמש כמשגיח כשרות במפעלים בעיר טאראנטא (טורונטו) שבקאנאדא, אלו המפעלים שוכנים בריחוק מכל מקום יישוב, עד שבית הכנסת הקרוב ביותר למקום שהותו ועבודתו הינו במרחק נסיעה של שלושת רבעי (3/4) השעה, והנה, דרכו של אותו 'משגיח' ליסע בכל יום לביהכ"נ להתפלל את תפילותיו במניין עשרה, על כן היה משאיר את ה'טלית ותפילין' שלו בבית המדרש, ויהי היום הקיץ המשגיח משנתו והנה הוא רואה כי 'שלג' גדול וחזק כיסה את פני העיר בגובה אדיר, והבין כי לנוכח הררי שלג אלו לא יוכל לעשות את דרכו לעבר ביהכנ"ס כבכל יום, החל מצטער - 'הנחת תפילין' מה תהא עליה... על כן ביקש להזמין אצל אנשי השלטון בעיר האם יוכלו לפנות את השלג ולקחתו עם ג'יפ (****) מפתח ביתו עד בית הכנסת, אך תשובתם הייתה כי אינם שולחים ג'יפ אלא לצורכי חולים ורפואתם, ולא למטרות של דת ויהדות, ואם ירצה בכל זאת להשתמש בג'יפ שלהם עליו לשלם עבור כך עשרת אלפים דולר. מכיוון שכן פנה אל ה'רב' שלו בארה"ק (דרך הטעל) ושאלו - ילמדנו רבינו, האם יש חיוב לשלם הון רב כזה בעד הנחת תפילין... ויענהו הרב, אמרו חז"ל (ירושלמי פאה ב, ב; ונפסק ברמ"א סי' תרנ"ו בשם הרא"ש) שעל האדם להוציא עד חומש מממונו בכדי לקיים מצוות עשה, על כן אם יש בידו סך חמישים אלף דולר מחויב הוא מן הדין להפריש עשרת אלפים מהם בכדי לקיים מצוות תפילין.

אכן, ל'משגיח' זה היו בחסכוניותו סכום של יותר מחמישים אלף דולר, קיבל את פסקו של ה'רב' ומיהר להזמין את הג'יפ האמור, משהגיעו יצאו לדרך הארוכה ובקושי רב פינו את הררי השלג והקרח שהפריעו להם בדרכם, אחר תלאות הדרך הספיק ה'משגיח' לברך אשר קדשנו במצוותיו וציונו להניח תפילין ברגעים האחרונים טרם שקעה החמה... מה אומר ומה אדבר, אמר לי היהודי, למחרת היום הייתה 'הנחת תפילין' שלי באופן אחר לגמרי - 'פנים חדשות' היו לה להנחת תפילין אחרי שידעתי להעריך את התפילין ב'עשרת אלפים דולר' (לכה"פ)...

מסופר על הרה"ק ה'מאור עיניים' מטשערנאביל זי"ע שאחד מחסידיו שלח אליו את משרתו עם חבית יין משובח כמנחת ביכורים לצדיק הדור, משראה ה'מאור עיניים' את פני המשרת שאלו מיד 'האם הנחת תפילין היום', ענה המשרת שאכן היום לא הניח תפילין, ואף נתן 'טעם' למעשיו, היות והיום איחרתי קצת את זמן הקימה ומיהרתי להתפלל בחפזון, ועוד קודם שהנחתי תפילין קראני אדוני לעמוד לפניו לשרתו, בגמרי לשרת את אדוני חלש לבי והוכרתי מיד לסעוד פת שחרית, ומכיוון שלמדתי בימי עלומי שהנחת תפילין צריכה להיות קודם האכילה, אמרתי בלבי, עתה עומד אני כבר לאחר האכילה, כבר הפסדתי ביום זה את מצוות הנחת תפילין, הסביר לו ה'מאור עיניים' לפי הבנתו, שאכן לכתחילה אין לאכול קודם הנחתו, אך באם כבר אכל עליו להניח תפילין ללא כל טענות ומענות. לאחר מכן פנה ה'מאור עיניים' לחבורתו הקדושה, ואמר להם, ראו נא, משרת זה שאינו 'בעל השגה' גדול, ומתוך מעשיו ניכרת בורותו הגדולה, ומי יודע אם יודע הוא שצריך גוף נקי בעת הנחת התפילין, ואעפ"כ מכיוון שלא הניח היום תפילין היה חסר אור בנפשו עד שהרגשתי עליו שלא הניח, ומכאן נראה שכל מצוה, אפילו אם אינה נעשית בכל פרטיה ודקדוקיה הרי היא 'עושה רושם' ואור גדול על עושיה.

מסופר על יהודי בא בימים כבן שמונים שנה מדרי העיר טבריה, שבזקנותו תקפוהו חולאים וייסורים רבים, שבא והתאונן לפני הרה"ק רבי אברהם מקאליסק זי"ע אודות צעריו ויגונו הרב ובין הדברים נפלט מפיו אמירה שאין לו כבר כל טעם וסיבה לחייו וטוב מותו. שאלו הרה"ק האם מע"כ מניח תפילין בכל יום, וענה הן, א"ל הרה"ק דע לך שכדאי לו לאדם לחיות שמונים שנה ואפילו מלאי ייסורים כשלך וכל ההרפתקאות דעו עליך, ובלבד שלסוף שמונים שנה יזכה להניח פעם אחת תפילין גרידא ואפילו הנחת תפילין כמו שאתה מניח (הובא בכתבי ר"מ מידנער אות תצב).

תפילין, שומה עלינו להביא את מהותה של המצוה והיא מיסודי האמונה, והוא כדרך שאנו אומרים ב'לשם יחוד' שציוונו להניח תפילין... שיש בהם יחודו ואחרותו יתברך שמו בעולם, ושנוכר ניסים ונפלאות שעשה עמנו בהוציאנו ממצרים, ואשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם ברצונו.

עוד אומרים ב'לשם יחוד' - וציוונו להניח על היד לזכרון זרוע הנטויה, ושהיא נגד הלב לשעבד בזה תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו יתב"ש, ועל הראש נגד המח שהנשמה שבמוחי עם שאר חושי וכוחותי כולם יהיו משועבדים לעבודתו יתב"ש^כ, הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תר"נ ד"ה בפסוק) מבאר את רום מעלת הנחת

אגב אורחא, חיזוק נפלא תמצא בדברי הסמ"ג ב'ספר המצוות' (מ"ע ג, הלכות עבודת הבורא) 'עוד זאת דרשתי להם, כי יותר חפץ הקב"ה באדם רשע שיניח תפילין מאדם צדיק, ועיקר תפילין נצטוו להיות זכרון לרשעים ולישרם דרך טובה, ויותר הם צריכין 'זְכָר' וחיזוק מאותם שגדלו ביראת שמים כל ימיהם, והבאתי ראייה גדולה וחזקה, כי בתפילין יש ארבע פרשיות ובכל אחת כתוב 'לטוטפות', חוץ מאחת ששינה בה הכתוב וכתוב בה (שמות יג ט) 'ולזכרון', ללמד שעיקר חיוב תפילין לאותם שצריכין יותר זְכָר'.

כט. הרה"ק בעל ה'דברי יחזקאל' משינאווא זי"ע סיפר שביום היכנסו לעול תורה ומצוות הניח לו הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע את התפילין לראשונה. בהנחת התפילין אמר לו רבי הירש'לע על נוסח ה'לשם יחוד' שקודם הנחת תפילין 'לשעבד בזה תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו', שביאורו על דרך שיעבוד לבעל חוב, כמו שהלווה המשעבד את נכסיו למלווה, הרי משעבדו ואילך אינו יכול לעשות 'סחורה' בנכסים אלו, כי הם כבר משועבדים לבעל חובו. כך, בראשית היום הננו מניחים תפילין ומכריזים ואומרים שבמצווה זו אנו משעבדים בזה תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו ומעתה כל תאוות לבנו מסורים ומשועבדים כבר ליוצר הכל, ואין לנו רשות להשתמש בהם ולמוסרם לידי הסטרא אחרא, כי משועבדים הם לאבינו שבשמים.

שמעתי מאחד מצדיקי הדור שליט"א ששמע מבעל המעשה מיוצאי העיר ווארשא, שאביו היה משמש כ'אופה', כדרכו של האופים היה יוצא לעבודתו משלוש לפנות הבוקר עד כחצות היום שאז הספיק להתפלל שחרית בטרם הגיע חצות... ויהי בערב יום ה'בר מצוה' של ה'מספר' דנן בכה לפני אביו - הנחת תפילין מה תהא עליה, מי יניח לי תפילין אחר שהינך שוהה בכל יום בבית האופים בבוקרו של יום. א"ל האב למחרת בשעה שבע ועשר דקות המתן לי בפתח ביהכנ"ס, ואני אעשה 'מעשה גניבה' ואצא מבית האופים לכמה דקות ואניח לך את תפילך בשמחה רבה.

ואכן, בהגיע השעה היעודה המתין הבחור בהתרגשות עצומה בפתח ביהכנ"ס, אבל... 'הילד איננו', האב לא עזב את לחמיו ונשאר בבית האופים, כשהבחור עומד וממתין עד בוש, עברו עשר דק', עשרים דק' ויותר עד כג' רבעי השעה, והחל הנער בוכה... מי יניח לי תפילין, באותה שעה עבר שם הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע וירא והנה נער בוכה, שאלו הרבי לבכיה מה זו עושה, ויספר לו הנער את 'פרשת התפילין' אשר אמר לו אביו להמתין עליו ועדיין לא בא, אמר לו הרבי, הכנס נא לחדרי ואני אניח לך את תפילין, משנטל הרבי את התפילין נענה ואמר לו - הנה ה'בתים' לפניך, בתוכם מונחים ה'פרשיות' המלאים בשמות הקודש, ותפקיד האדם בהנחתו את התפילין להשריש בקרבו שיתפשטו בכל אבריו קדושת ומהות שמות הקודש, וכיצד, הנה כאן בתקרת החדר תלויה מנורת העלקטרייק (חשמ"ל), הידעת היאך מעלים בה את האור - ע"י הכפתור הנמצא במרחק מהמנורה תלוי על כותל החדר, שמא תדע מה ענין הכפתור שבכותל למנורה שבתקרה, כי מתחת לעובי הכותל והתקרה עוברים חבלים וחוטי עלעקטרייק (חוטי חשמ"ל) המקשרים ומחברים ביניהם... כך משמשים 'רצועות' התפילין להחדיר את ה'תוך' שבתפילין לכל אברי וגידי האדם...

נהגו כמה צדיקים שכשהיו מניחים תפילין לבחור בפעם הראשונה שמניח תפילין היו קושרים את הרצועות בחוזקה, לרמז בכך לבחור המתחנך למצוות שעליו להדק את הרצועות וקדושתן עמוק עמוק בתוכו. וכן סיפר הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע שכשזקנו הרה"ק רבי דוד בידערמאן זי"ע הניח לו את התפילין על זרועו, הידקן כל כך בחוזק עד שהרגיש שעוד מעט קט וזרועו ניתק מגופו ונופל ארצה מרוב דחיקת הבשר, משסיפר זאת בימי זקנותו העיד ואמר שעד עצם היום הזה עדיין הוא מרגיש אותה הנחת תפילין. ואף שאין אנו עומדים במדרגות נעלות כאותם צדיקים ושרפי מעלה, מכל מקום עלינו להניח את התפילין לכל הפחות בכדי שנרגיש זאת משך אותו יום כולו, שקדושת ההנחה תאיר בנשמתנו פנימה.

הנסה אלוקים לקחת וגו' (שם לד), ד. עם נושע בה' וגו' (שם לג כט). וכמעשינו כך כביכול מעשי המקום - שתי הפרשיות הראשונות המדברות בשבחן של ישראל שהם בניו וקרוביו של מלך מלכי המלכים הם נגד שתי הפרשיות של קבלת עול מלכות שמים - בכתפי. ושתי הפרשיות שנאמר בהם שהקב"ה אינו בוחר לו לעם אלא את ישראל ומושיע אותם בעת צרתם, הם באים לפרוק מעלינו את עול הסטרא אחרא - לתת לנו כוח להתגבר על היצר וחילותיו, כנגד שתי הפרשיות שאנו מניחים לפרוק מעל מוחנו וליבנו את עול השטן הוא היצר הרע'.

הנה כתיב ברש"י על הפסוק 'והיה לך לאות על ירך', על ירך - יד שמאל, לפיכך 'ידכה' מלא בפרשה שנייה, לדרוש בה יד שהיא כהה (מכילתא שם מנחות לו). ואמרו להמליץ - מאי טעמא אמרה תורה להניח תפילין על הידיים, ומדוע דייקא על יד כהה השמאלית, אלא כי לא הרי הידיים כהרי העיניים ואזניים וכו', כי אף שגם מהם יש לאדם שניים מכל אבר, מכל מקום בכוחם ובפעולתם שווים הם, כי שמוע ישמע הן באוזן ימין הן באוזן שמאל ללא כל חילוק, כמו כן ב' העיניים שווים הם. ובוה נשתנו הידיים, כי עיקר פעולותיו עושה האדם ביד ימין ואילו ידו השמאלית 'יד כהה' היא, חלשה ורפה יותר מן השנייה. ועל כן אמר הקב"ה, בבואכם להניח תפילין שהיא 'דביקות בבורא יתב"ש' הניחו אותם דייקא על היד כהה, להורות כי דייקא מהחלשים, ומזמני הנסיון והחשכה, שם היא עיקר דביקות הבורא, ושם יתגלה 'יחודו ואחדותו יתברך שמו בעולם'.

התפילין, כי הכפות תחת ממשלת הסטרא אחרא אינו יכול לקבל על עצמו 'עול מלכות שמים' (וזה"ק ח"ג קח.), ולכן עשה הקב"ה ניסים ונפלאות בהיותנו תחת ממשלת ושעבוד מצרים להוציאנו מתחת ידם וממשלתם, ולדורות עולם - למען יהא בידנו כהיום הזה לצאת מתחת ממשלת שעבוד היצר והסט"א, לזה 'זכר עשה לנפלאותיו' - ונתן לנו מצוות תפילין לעורר בזה את אשר נעשה ב'ציאת מצרים', ולכן יש בהם ד' פרשיות, 'שמע, והיה אם שמוע, קדש, והיה כי יביאך'. פרשיות 'שמע' ו'והיה אם שמוע', מסייעים בידנו לקבל על עצמנו עול מלכותו יתברך, ואילו פרשיות 'קדש והיה כי יביאך' נותנים כוח באדם לפרוק ולהוריד מעל עצמו את עולו של היצר הרע ולהדיחו מעל פניו. וזהו אומרם (סנהדרין ד:): שהתפילין מכונים 'טוטפות', כי 'טט' בכתפי, שנים, ו'פת' באפריקי שנים, הרי לנו ארבעה פרשיות. ורמז יש בדבר, טט - שתי הפרשיות הראשונות באים בכתפי שיטען האדם על כתפיו את עול מלכותו ית', ואילו פת שתי הפרשיות האחרות, ממרתן באפריקי שיפרוק מעצמו את עולו של היצר הרע, הצר הצורר אותנו בנכליו.

וכנגד התפילין שאנו מניחים כאן למטה, מניח הקב"ה את תפיליו לעילא וקושר את בני ישראל אליו, גם מסייע בעדנו לפרוק עול היצר וגונדא דיליה מעלינו, כמו שאמרו (ברכות ו:). שהבורא ית' מניח תפילין, והפרשיות הכתובות בהם לעורר אהבתו לבניו עם קודש - א. מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ (דה"א יז כא), ב. מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו (דברים ד זח), ג. או

ל. יש להסמיך אמרת צדיקים שהיו דורשים, הנה בתפילין של יד יש רק בית אחד, ואילו בתפילין של ראש ישנם ארבעה בתים, והדבר בא לרמז, שאכן ב'של יד', במעשה המצווה בפועל ידיו מעשה אחד לכולם, כי הכל מניחים את התפילין וקושרין את הרצועות, אך ב'של ראש' ככוונת המצווה, הדברים מתחלקים ומשם יתפרדו והיו לארבעה ראשים. כי יש אשר אכן כוונותיו עמקו וגבוהים הם לכוון לבו לשמים, בעוד שישנם רבים אשר אכן את מעשה המצווה בפועל מקיימים המה כדת, אך ראשם כל עמם...

היה אומר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ליקוטים' סוף דברים, דיבור האחרון), משל נפלא בעניין הנחת התפילין. לבני מדינה שבאו להמליך עליהם מלך, נענה המלך ואמר להם, תחילה אסרו בזיקים את השונאים המערערים על המלכות, ורק לאחר מכן תמליכוני עליכם... כמו כן, מדי יום, כאשר יהודי בא להניח את התפילין ולהמליך את הבורא, אומר לו אביו שבשמים, בני, תחילה הניח תפילין של יד שהיא כנגד הלב - שהוא המערער כנגד מלכות שמים בתאוות לבו, ורק לאחר שתקשרנו בזיקים תוכל להמליכני בהנחת תפילין של ראש כנגד המוח...

ומענין לענין יוזכר מה שהיה אומר הרה"ק רבי דוד בידערמאן זי"ע שיש בזה סגולה לפרנסה בהרחבה שלא לחלוץ את התפילין דרש"י עד לאחר 'עלינו לשבח' שבשחרית.

לא. כיו"ב ביארו דלכן מצד 'הלכה למשה מסיני' צריך שיהיו רצועות התפילין שחורות לגמרי, לרמז לן, שהרי התפילין הינם אות בין בני ישראל לאביהם שבשמים, ודייקא כשנראה לאדם שחשך עולמו לגמרי - משם יזכה לידבק בבוראו.

ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנוכה להתעלות באמונה טהורה ובאהבת איש לרעהו, ובקרוב נזכה למעלה למעלה באלו הימים המסוגלים, להתחזק לראות בבנין ציון וירושלים.

אמנם לצד זה יזהר עד מאד שלא לאבד את השמחה שזוכה לעבוד את הבורא יתב"ש ולקיים מצוותיו. והעיקר שיהיה מלא 'חיות' דקדושה בשמחה גדולה על כל מצווה שהוא זוכה לקיים. מסופר על אחד שאתא ובא אצל הרה"ק רבי אברהם מטשעכנוב זי"ע ואמר לו, הרי יחדיו למדנו בשנות הנעורים, ואף אני עובד את ה' בכל יכולתי ועוסק בתורה כמוך כיצד נתעלית להיות רבי ומנהיג עדת הקודש, ואילו אני נשארתי כאדם מן השורה. שאלו הרה"ק מה היא השמחה הגדולה ששמחת בה מעודך ועד היום, סיפר היהודי שפעם זכה בגורל בסכום עצום של עשרת אלפים רובל ואז רבתה שמחתו שאינו זוכר כמוה עוד בחייו. שקע הרה"ק בשרעפיו ואמר וכפל 'אה... לא היה לך עוד שמחה כזאת מימך... לא היה לך עוד שמחה כזאת מימך...' דע לך, כי בכל יום ויום בשעה שפושט אני את זרועי בכדי להניח את התפילין הקדושים, לבי מתרונן משמחה כל כך, אלף פעמים ככה מאותה השמחה שהרגשת כששמך עלה בפיס... מששמע אותו יהודי כך נענה ואמר 'אכן, אתה הוא רבי, אתה רבי...!'

אימרה יאה אמר הרה"ק רבי יצחק מראדוויל זי"ע (ליקוטי אור יצחק, אבות פ"ד) לעורר את לב האדם בהנחת התפילין, כי הנה אמרו חז"ל (אבות ד ב) 'מצווה גוררת מצווה ואילו עבירה גוררת עבירה'. מעתה יקשה לנו, שהרי כל איש ואיש מבני ישראל מיד בראשית יומו מתעטף בטלית מניח תפילין ומתפלל, א"כ מדוע לא מצאנו שיקויים בהם 'מצווה גוררת מצווה' - שיעסקו כל היום אך ורק במצוות. ואדרבה, פעמים שמיד אחר תפילתו יסיר את התפילין ויפנה למלאכתו מבלי שימהר לעסוק בתורה וכיו"ב. ההסבר לדבר פשוט הוא, כי לולא היה ניגש אדם להנחת התפילין עם אותו ברען ותבערה כמו שבעל עבירה ניגש לעבירה רח"ל, הרי שהיתה המצווה משפיעה עליו באותה מידה שהעבירה משפיעה על העובר עבירה ואף יותר, והיה כל כולו נמשך לאחור הנחת תפילין בהתלהבות עצומה, ואיך פירושא זיל גמור.

(ובזה יש לבאר קושיית 'העולם', מדוע 'עבירה גוררת עבירה' מתקיימת ל"ע, ואילו 'מצווה גוררת מצווה' לא מתקיים, אלא, ע"ד שאמרנו - אם נקיים את המצווה באותו אופן שמקיימים עבירה, באותה התלהבות ותשוקה, והמצווה תעשה בכל הלב כמו העבירה, אזי באמת המצווה תגרור אחריה עוד מצוות הרבה).

וכמו שביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרנ"ט ד"ה בפסוק) בהאמור בפרשתן (יב לד), 'וישא העם את בצקו טרם יחמץ משארותם צרורות בשמלותם על שכמם', כי משארותם היינו מלשון 'נשאר', והכוונה, שנשתייר בהם רושם מהמצווה, וכיצד באו לידי כך, ע"י שחיבבו את המצווה, וכדאיתא במכילתא לפרש למה נשאו את שיירי המצה בשמלותם, וכי לא היה להם בהמות, אלא לחבב את המצווה. ומבאר השפ"א כי כאשר עושין המצוות ברוב אהבה ותשוקה נשארת הארת המצווה בנפש האדם.

אגב אורחא, הרה"ק רבי שלומיקה מזוועהיל היה אומר שהכיר יהודי בעיירה זוועהיל ששמחתו והנאתו בעת הנחת התפילין הייתה יותר מהנאתם של הרשעים בעת מילוי תאוותם השפלות (ידוע שכשהיה הרה"ק אומר שהכיר יהודי בזוועהיל... הייתה כוונתו על עצמו).